

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

**Три профілі
в історії незалежної України:
Левко Лук'яненко,
Євген Сверстюк,
В'ячеслав Чорновіл**

років
Незалежності
України

Полтава 2021

Три профілі в історії незалежної України: Левко Лук'яненко, Євген Сверстюк, В'ячеслав Чорновіл. (До 30-ї річниці незалежності України): бібліогр. покажч. / уклад.: В. П. Балюк, С. В. Спірякова (відп. за вип.), О. В. Токміленко; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Бібліотека імені Михайла Андрійовича Жовтобрюха. Полтава, 2021. 20 с.

До покажчика ввійшли наукові публікації, які розкривають зміст досліджуваної тематики з фонду Бібліотеки імені Михайла Андрійовича Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

*Документи згруповано в трьох тематичних розділах, кожен з яких уособлює окрему історичну персону: «Левко Лук'яненко» (38 джерел інформації), «Євген Сверстюк» (90 джерел інформації), «В'ячеслав Чорновіл» (71 джерело інформації). У **передмові** до покажчика дана коротка довідка про осіб, що наполегливо і невідступно працювали в напрямку українського національного відродження, становлення Української держави, борців з тоталітарним режимом: Л. Лук'яненко, Є. Сверстюка та В. Чорновола.*

Документи кожного з розділів упорядковані в алфавітній послідовності розташування бібліографічних записів. Хронологічний обсяг матеріалу з 1991 р. по 2021 р. Бібліографічний опис та скорочення слів здійснено згідно з чинними державними стандартами України (ДСТУ 8302:2015).

Видання адресоване широкому загалу користувачів: науковцям і викладачам закладів вищої освіти, студентам, вчителям, учням загальноосвітніх шкіл, бібліотечним працівникам, усім небайдужим до історії становлення і розвитку незалежної України.

ПЕРЕДМОВА

Наповненість історії українського народу численними й різноманітними подіями та історичними персонажами, подекуди такими, що неоднозначно сприймаються у суспільстві дозволяє дослідникам виявляти все нові теми для наукових пошуків.

У цьому контексті зростає науковий і суспільний інтерес до непересічних особистостей, що здійснили внесок у боротьбу за відновлення незалежності і формування основ державності України.

Серед таких осіб, що наполегливо і невідступно працювали в напрямку українського національного відродження, становлення Української держави, характерно виділяються постаті борців з тоталітарним режимом: Л. Лук'яненко, Є. Сверстюк та В. Чорновіл.

Левко Григорович Лук'яненко

Левко Григорович Лук'яненко (24 серпня 1928 – 7 липня 2018), дисидент і правозахисник, співзасновник Української Гельсінської групи, народний депутат України багатьох скликань, співавтор Акту проголошення незалежності України, Герой України, лауреат Шевченківської премії, багаторічний голова Асоціації дослідників голодоморів в Україні.

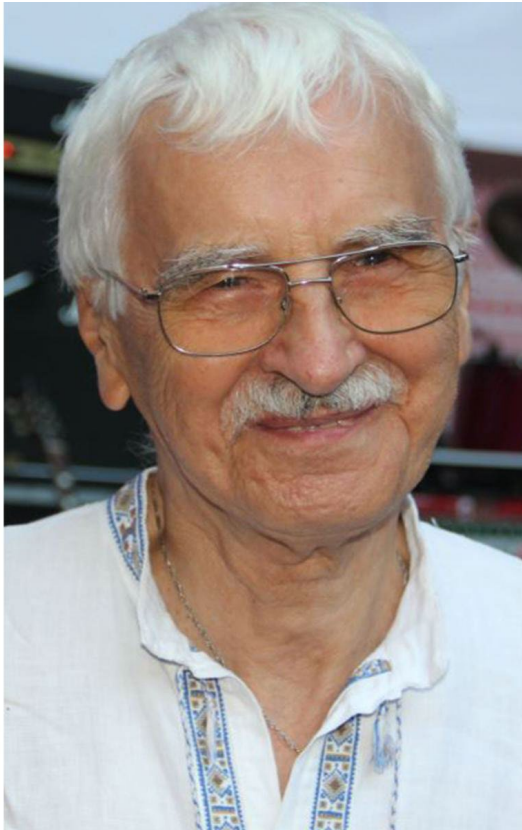

Він один з перших порушив у суспільстві тему Голодомору, ще до Помаранчевої революції доклавши чимало зусиль, щоб цей факт став частиною суспільного дискурсу, частиною нашої історичної пам'яті.

Утім, усі ці звання та регалії можна було б замінити двома словами – Великий Українець. Бо саме Україною жив Левко Григорович усе своє довге і непросте життя, за неї відсидів 27 років, її майбутнім переймався до останнього подиху.

Левко Лук'яненко, навіть відійшовши від активної політики, лишився для багатьох моральним орієнтиром. Бо ще в юності зрозумів, що сильнішою за зброю може бути лише Правда.

Євген Олександрович Сверстюк

Український літературний критик, есеїст, поет, мислитель, філософ, учасник руху шістдесятництва, політв'язень радянського режиму **Євген Олександрович Сверстюк** (13 грудня 1927 – 1 грудня 2014).

Його важко було назвати борцем – він рідко з'являвся на високих трибунах, більше – серед людей, де можна було поговорити віч-на-віч, достукатися до серця. Швидше, він був невтомним трудівником на ниві українського духу. Віра в Бога і християнство було основою його життя.

Читав і вивчав релігійну літературу. З 1991 року був незмінним редактором православної газети «Наша віра». Був активним прихожанином Української Автокефальної православної церкви.

Він починав свій трудовий шлях як Учитель. І залишився ним протягом всього життя. Він мав численні зустрічі з молоддю. Дорослим нагадував про важливість родинного виховання дітей. Кожному знаходив мудре слово поради, підтримки чи життєвого прикладу. Євген Сверстюк досі для багатьох є Учителем.

Він жодного дня не прожив, як він казав «без рядка». Це була його духовна потреба осмислювати і писати. Євген Сверстюк є автором книг, численних статей з літературознавства, психології і релігієзнавства; поезій, перекладів із німецької, англійської, російської мов на українську. Євген

Сверстюк був філософом. Він умів сказати те, що важко описати словами, він умів відчувати так, як відчували пророки. Він пояснював, що таке гідність для українців.

В'ячеслав Максимович Чорновіл

Український політик, публіцист, літературний критик, діяч руху опору проти русифікації та національної дискримінації українського народу, політичний в'язень СРСР; провідник українського національно-демократичного визвольного руху кінця 80-х – 90-х років; Герой України (2000 р., посмертно)

В'ячеслав Максимович Чорновіл (24 грудня – 25 березня 1999).

Висвітлення його діяльності має чималу наукову цінність, пізнавально-виховне і практичне значення для нинішнього і наступних поколінь. Навіть при загальному ознайомленні з багатогранною і різнобічною діяльністю В. Чорновола вражає

широкий спектр його інтересів. Він мав незаперечне визнання і авторитет серед діячів національного руху, громадсько-політичних організацій, успішно виконував свою суспільну місію як депутат парламенту.

Його активна політична діяльність, публіцистичні праці сприяли поступу національно-визвольному руху, привертали увагу світової спільноти до національних проблем українського народу.

Постать В. Чорновола є багатогранною, яскравою, харизматичною. Його неординарність і по сьогодні викликає різне ставлення – від сприйняття до заперечення.

Тож в розпорядженні майбутніх дослідників перебувають численні матеріали, які дозволять ґрунтовно і об'єктивно вивчити знакові постаті новітньої української історії.

Левко Лук'яненко

1. Апрелько К. Головна премія як вершина творчого злету. *Урядовий кур'єр*. 2016. 3 берез. (№ 42). С. 1, 9.
Лауреати Шевченківської премії 2016 : Художник Михайло Гуйда, співачка Анжеліка Швачка, громадський діяч Левко Лук'яненко, режисер Олег Сенцов, хореограф Раду Поклітару.
2. Апрелько К. Тринадцята брама Левка Лук'яненка. *Голос України*. 2018. 24 лют. (№ 38). С. 11.
Вийшло у світ тринадцятитомне зібрання творів Левка Лук'яненка під загальною назвою "Шлях до відродження".
3. Вінцовський Т. С. Представники дисиденського руху [Левко Лук'яненко. Вячеслав Чорновіл]. *Вінцовський Т. С. Політичні діячі України: 1917-2004* : навч. посібник. Харків, 2005. С. 66–72. (Серія "Б-ка журналу "Історія та правознавство" ; Вип. 2).
4. Гайовий Г. Сповідь перед нащадками. *Українська літературна газета*. 2018. 16 листоп. (№ 23). С. 1, 4–5.
Переднє слово редактора книги Левка Лук'яненка "З часів неволі".
5. Голуб А. Запорожець двадцятого века: [К біографії українського політичного діяча Л. Лук'яненка]. *Новое время*. 1991. № 44. С. 13–14.
6. Карпенко В. За волю 27 років неволі. *Літературна Україна*. 2010. № 29. С. 3.
Про українського політичного діяча, політв'язня, депутата Верховної Ради Левка Григоровича Лук'яненка.
7. Ковальчук А. Український народ завжди пам'ятатиме своїх героїв (світлої пам'яті Левка Лук'яненка). *Українське слово*. 2018. 26 лип.–8 серп. (№ 29/30). С. 14–15.
8. Ковальчук А. Український народ пам'ятає і шанує національних героїв (до першої роковини Левка Лук'яненка). *Українське слово*. 2019. 26 лип.–12 серп. (№ 30). С. 10–11.
9. Ковальчук А. Яскравий символ епохи. Світлої пам'яті Левка Лук'яненка. *Слово Просвіти*. 2018. 23–29 серп. (№ 34). С. 5.
10. Кривда М. "Масштаб цієї особистості буде видно здалеку ще багатьом поколінням" : [спогади друзів і побратимів про Левка Лук'яненка]. *Голос України*. 2018. 23 серп. (№ 158). С. 5.
11. Левко Лук'яненко: "Ідею ієрархії треба поширювати". *Слово Просвіти*. 2014. 2–8 жовт. (№ 39). С. 9.
12. Левко Лук'яненко: "У рабів нюх на зиск, а ми захищаємо свою державу" : інтерв'ю з Л. Лук'яненком / записала І. Ігдал. *Голос України*. 2015. 30 трав. (№ 95). С. 12.
13. Левко Лук'яненко: якщо президент досі не продав свій бізнес, хай готується до нової революції. *Педагогіка толерантності*. 2016. № 3/4. С. 184–190.

14. Листування з Левком Лук'яненко. *Мельничук С. Моя боротьба за мову. Документальне висвітлення методів "історичного складання" російськомовного населення України.* Київ, 2017. С. 49–72.
15. Лінчевський В. Ми маємо всі підстави вірити в українську історичну перспективу. *Українське слово.* 2007. № 21. С. 6.
Левко Лук'яненко про національну ідею та волю.
16. Лозинський А. С. Український політичний в'язень віків. [Левко Лук'яненко]. *Українська літературна газета.* 2019. 2 серп. (№ 15). С. 3.
17. Лук'яненко Л. "Ми ні в чому не помилилися. Усе йде, як треба. Навіть війна на Донбасі – потрібна". *Країна.* 2018. № 27. С. 16–19.
18. Лук'яненко Л. До молоді та студентів моє дружнє звернення від 25.03.2009 року. *Мельничук С. Моя боротьба за мову. Документальне висвітлення методів "історичного складання" російськомовного населення України.* Київ, 2017. С. 574–575.
19. Лук'яненко Л. Доки пробирався до трибуни, Акт проголошення незалежності, замість мене, читав Яворівський. *Країна.* 2017. № 32. С. 30–33.
20. Лук'яненко Л. Життєпис. *Вітчизна.* 1992. № 1. С. 147–157.
21. Лук'яненко Л. Засліплені чужими догмами. *Літературна Україна.* 2007. № 43. С. 3, 8.
Відповідь на статтю О. Сизоненка "Кошунство". Злочини радянської влади в Україні. Містить текст "Генерального соглашения" Берії з Мюллером.
22. Лук'яненко Л. Коли спекаємося московства. *Літературна Україна.* 2015. 15 жовт. (№ 39). С. 4.
23. Лук'яненко Л. "Не продавати честь і гідність!" : інтерв'ю з українським правозахисником / спілкувався П. Антоненко. *Слово Просвіти.* 2011. № 12. С. 5.
24. Лук'яненко Л. Про десять літ минулих. *Сіверянський літопис.* 2002. № 5. С. 3–17.
25. Лук'яненко Л. Цей світ і потойбічність (на грані життя і смерті). *Українська культура.* 2008. № 8. С. 30–31.
Спогади політв'язня, громадського і державного діяча України, Героя України Левка Григоровича Лук'яненка. До 80-річчя від дня народження.
26. Лук'яненко Л. Г. Сповідь у камері смертника. 4-е вид. Київ, 2011. 136 с.
27. Мусієнко О. Український "Овод" Левко Лук'яненко. *Рідна школа.* 1998. № 9. С. 31–50.
28. Овсієнко В. Доля України – його доля. *Овсієнко В. Світло людей : мемуари та публіцистика : у 2 кн.* Київ ; Харків, 2005. Кн. 2. С. 71–73.
Левко Лук'яненко.

29. Овсієнко В. В. Світло людей : мемуари та публіцистика : у 2 кн. Кн. 2 / передм. Є. Сверстюк. 2-е вид., допов. Київ ; Харків : Харків. правозахисна група : Смолоскип, 2005. 352 с.
Герої книги - не жертви Великого Терору, а Особистості, які стали в обороні своєї людської гідності та честі свого народу, серед яких Василь Стус, Левко Лук'яненко, Євген Сверстюк, В'ячеслав Чорновіл та інші
30. Панченко В. Соціально-економічні погляди Л. Лук'яненка. *Молода нація* : альманах. Київ, 2011. № 51 : Спецвипуск. Українська Гельсінська Спілка : матеріали конф. до 20-річчя з дня утворення. С. 183–193.
31. Під крилом смертельного вироку: (зі спогадів брата Левка Лук'яненка Олександра). *Голос України*. 2018. 23 серп. (№ 158). С. 4.
32. Сміян Н. Сила духу народженого 24 серпня. *Голос України*. 2018. 23 серп. (№ 158). С. 4.
33. Сорока В. "Боротьбі за самостійність я присвячу своє життя". *Освіта України*. 2018. 23 лип. (№ 28). С. 15.
Про Левка Лук'яненка.
34. Судакова Н. Шляхом нескорених. Пішов у вічність Левко Лук'яненко. *Літературна Україна*. 2018. 12 лип. (№ 24). С. 6.
35. Тесленко Л. "Доки нація бореться – вона живе". 24 серпня "вічному революціонеру" Левку Лук'яненку виповнилося б 90 років. *Україна молода*. 2018. 21 серп. (№ 90). С. 6.
36. Тесленко Л. "Незалежність не впала нам з неба". Україна прощається зі своїм видатним сином Левком Лук'яненком. *Україна молода*. 2018. 10 лип. (№ 73). С. 4.
37. Цвід А. Зберегти національне обличчя. *Слово Просвіти*. 2016. 28 січ.– 3 лют. (№ 4). С. 13.
Роздуми над публіцистикою Левка Лук'яненка.
38. Шпак В. Патріот із камери смертників: 90 років з дня народження Левка Лук'яненка. *Урядовий кур'єр*. 2018. 18 серп. (№ 155). С. 6.

Євген Сверстюк

1. Абліцов В. "Мама мріяла, щоб я став священником..." *Голос України*. 1995. № 14 лют. С. 16.
Про Євгена Сверстюка, який викладав українську літературу в Полтавському педінституті (1956–1959 рр.)
2. Агафонова А. М., Пелішенко О. Р. Типологія лексичних засобів експресивності публіцистики Євгена Сверстюка. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії* : зб. наук. пр. / Рівненський держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2012. Вип. 20 (2). С. 58–61.
3. Білан А. Жити в контексті світовому. *Українська культура*. 1992. № 5. С. 16.
4. Бобрищев К. Першим запуском ФАУ-2 у ... Радянському Союзі командував наш земляк. *Вечірня Полтава*. 2007. № 25. С. 10.
Іван Бенедиктович Бровко командував запуском перших радянських ракет. Спогади Євгена Сверстюка про свого друга та життя і роботу у 60-х роках в Полтавському педінституті.
5. Булкін К. Людина, яка говорить правду вголос. До 80-річчя шістдесятника, колишнього політв'язня Євгена Сверстюка. *Сучасність*. 2008. № 12. С. 75–83.
6. Вербич В. "Мені випало гірке щастя..." *Українська мова та література*. 2004. № 25/28. С. 4–6.
З нагоди 75-річчя Євгена Сверстюка.
7. Відійшов і вічність воїн світла Євген Сверстюк. *Урядовий кур'єр*. 2014. 3 груд. (№ 225). С. 3.
8. Він гідно ніс свій важкий хрест. На світлу згадку про Євгена Сверстюка. *Українське слово*. 2014. 3–9 груд. (№ 49). С. 8.
9. Віценя Л. "Із його смертю ми всі осиротіли...". *Зоря Полтавщини*. 2014. 19 груд. (№ 212/214). С. 15.
Пам'яті Євгена Сверстюка.
10. Герасимов Ю. Інтонація гідності. *Українська мова та література*. 2016. січ. (№ 1/2). С. 74–78.
Виконавський аналіз програмного твору Є. Сверстюка "Несуть своє серце, тепло..."
11. Гнатюк І. "За святу правду-волю розбойник не стане". *Сучасність*. 2001. № 11. С. 131–135.
Про статтю Є. Сверстюка "Своя міра правди"- критику на книгу І. Гнатюка "Стежки-дорожки".
12. Голуб О. Незабаром побачить світ книжка "Щоденники Євгена Сверстюка". *Українська літературна газета*. 2018. 30 листоп. (№ 24). С. 2.
13. Грабовський С. Людина і світ людини: версія Євгена Сверстюка ("Собор у риштованні"). *Філософська думка*. 2015. № 3. С. 105–114.

14. Дениско Т. Євген Сверстюк: "Навіть у найтемніші дні без просвітків я відчував, що моя зірка – висока, і любив її". *Зоря Полтавщини*. 2018. 11 груд. (№ 182/183). С. 9.
15. Духовний Учитель: Євген Сверстюк / упоряд. З. Філіпчук. Львів : Априорі, 2015. 76 с. : іл. + 12 вкл. арк.
16. Дячук І. Засвітити людину. Розмова з Євгеном Сверстюком. *Українська мова та література*. 1998. № 44. С. 3.
17. Євген Сверстюк. *Широке море України*. Париж ; Балтимор, 1972. Док. VII : Документи самвидаву з України. С. 5–96. (Б-ка Смолоскипа ; Ч. 14).
Публіковані в цьому збірнику статті появилися в самвидаві на Україні, де вони були поширені в рукописах, звідки й дісталися закордону.
18. Жусєв І. Дух і віра Євгена Сверстюка. *Літературна Україна*. 2010. № 47. С. 5.
Про книгу українського письменника Євгена Сверстюка "Не мир, а меч".
19. З іскрою Донкіхотства в серці. *Можна одверто? Або туга за катарсисом* : статті, огляди, рецензії, інтерв'ю : зб. наук. праць / І. М. Кошелівець ; упоряд., прим. І Кошелівця, Л. Тарнашинської ; Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України ; Центр гуманіт. співпраці з укр. діаспорою Ніжинського держ. ун-ту імені Миколи Гоголя. Харків, 2018. С. 134–144.
Про українського письменника Євгена Сверстюка.
20. Іванишин П. "Два" Євгени Сверстюки. *Іванишин П. Аберация християнства, або Культурний імперіалізм у шатах псевдохристології (основні аспекти національно-екзистенціального витлумачення)* : монографія. Дрогобич, 2005. С. 32–54.
Аналіз праць Євгена Сверстюка, що стосуються інтерпретацій творчості та особистості Т. Шеченка, міжконфесійної полеміки та апології дисиденства і дисидентів.
21. Іванишин П. В. Аберация християнства, або Культурний імперіалізм у шатах псевдохристології (основні аспекти національно-екзистенціального витлумачення) : монографія. Дрогобич : Відродження, 2005. 268 с. : іл. З автографом автора.
22. Козулько А. "Книга пророцтв". Євген Сверстюк на вечорі в Національному музеї Тараса Шевченка говорив про таїну Шевченкового Слова. *Українська літературна газета*. 2011. № 1. С. 13.
Про рукописну збірку Т. Г. Шевченка "Три літа".
23. Кондратюк А. У світлі спогаду (Євген Сверстюк). До роковин смерті. *Українська літературна газета*. 2015. 4 груд. (№ 24). С. 1, 18.
24. Корнева В. На святі надій. *Зоря Полтавщини*. 2013. № 201/203. С. 18.
Про Євгена Сверстюка.

25. Корогодський Р. Феномен і проблеми великої віри (портрет Євгена Сверстюка). *Сучасність*. 2004. № 11. С. 128–142; № 12. С. 110–126.
26. Коцюбинська М. "Нерозмінна гідність особи". До 80-річчя від дня народження Євгена Сверстюка. *Літературна Україна*. 2008. № 48. С. 1, 8.
- Український літературознавець Михайлина Коцюбинська пише про творчість українського письменника Євгена Сверстюка.*
27. Коцюбинська М. Крізь велику призму. *Українська мова та література*. 1998. № 44. С. 6–8.
28. Кошелівець І. Окремий Євген Сверстюк. *Сучасність*. 1998. № 12. С. 88–94.
29. Кроп Т. Гоголь з українського погляду. *Літературна Україна*. 2013. № 24. С. 1, 2.
- Роздуми над збіркою Є. Сверстюка "Гоголь і українська ніч: Есеї".*
30. Кучер Н. Євген Сверстюк: людина в людстві. *Дзвін*. 2015. № 1. С. 143–146.
31. Кучер Н. Потреба висоти духу. *Слово Просвіти*. 2012. № 10. С. 16. Рец. на кн.: Сверстюк Є. О. Шевченко понад часом. Есеї. Луцьк; Київ : ВМА "Терен"; ТОВ "Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2011. 280 с.
32. Кушнір Г. Відновлення релігійних традицій у посткомуністичному суспільстві за публіцистикою Євгена Сверстюка. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 8. С. 48–51.
33. Кушнір Г. Публіцистика Євгена Сверстюка як досвід контрпропаганди. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 6. С. 36–38.
34. Лисенко Л. Образна система публіцистики Євгена Сверстюка як концептуальна картина світу. *Рідний край : альманах Полтав. держ. пед. ун-ту*. Полтава, 2010. № 1 (22). С. 75–79. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1379/1/Lusenko.pdf>.
35. Лисенко Л. Публіцистика Євгена Сверстюка: пошук "Істини" у ствердженні духовних цінностей. *Рідний край : альманах Полтав. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка / голов. ред. М. Степаненко*. Полтава, 2013. № 1 (28). С. 36–39. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1948/1/Lisenko.pdf>.
36. Лисенко Л. І. Феномен культури в етноментальній парадигмі публіцистики Євгена Сверстюка. *Творчість Раїси Кириченко в культурному просторі України на покордонні ХХ-ХХІ століть: до 70-ліття від дня народження Березині української пісні : зб. наук. ст. / упоряд., відп. ред. Г. О. Кудряшов ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Ф-т філол. та журналістики, Каф. журналістики, Музей Раїси Кириченко*. Полтава, 2013. С. 128–133.
37. Маїль Н. "Шевченко понад часом" Євгена Сверстюка. *Дивослово*. 2013. № 5. С. 38.

38. Маринович М. Слово про Євгена Сверстюка. *Маринович М. Вибране* : у 6 т. Львів, 2010. Т. 2 : Постаті друзів. Дрогобицькі репортажі. Дорожні замальовки. С. 66–69.
Про українського письменника Євгена Олександровича Сверстюка
39. Машталер Г. Духовна єдність двох митців. Тарас Шевченко і Євген Сверстюк. 9 клас. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2006. № 11. С. 28–31.
40. На осінньому тлі. До 80-річчя від дня народження Євгена Сверстюка. *Українська культура*. 2008. № 11. С. 16–19.
41. "На святі надій". *Волинь моя* : журнал Міжнар. громадського об'єднання "Волинське братство" / гол. ред. М. Сорока. Київ, 2010. Вип. 7. С. 126–147.
Сценарій творчого вечора у національній філармонії України 16 січня 2009 року, присвяченого 80-річчю від дня народження Євгена Сверстюка.
42. Овсієнко В. "Сорочка тріпоче – із білого болю-вогню, струмує дорога – од білого білого болю". *Українська літературна газета*. 2014. 5 груд. (№ 24). С. 1–2.
Василь Стус і Євген Сверстюк: два листи.
43. Овсієнко В. Два листи Василя Стуса до Євгена Сверстюка. *Сучасність*. 2005. № 5. С. 49–63.
44. Овсієнко В. Євген Сверстюк. Портрет на осінньому плесі. *Волинь моя* : журнал Міжнар. громадського об'єднання "Волинське братство" / гол. ред. М. Сорока. Київ, 2010. Вип. 7. С. 113–125.
Автобіографічна розповідь Євгена Сверстюка записана Василем Овсієнком.
45. Овсієнко В. Кава на трьох, або Міт про дисидентів (16 червня 2002 року: Євген Сверстюк, Микола Горбаль, Василь Овсієнко). *Овсієнко В. В. Світло людей* : мемуари та публіцистика : у 2 кн. / передм. Є. Сверстюк. Київ ; Харків, 2005. Кн. 2. С. 235–248.
46. Овсієнко В. В. Світло людей : мемуари та публіцистика : у 2 кн. Кн. 2 / передм. Є. Сверстюк. 2-е вид., допов. Київ ; Харків : Харків. правозахисна група : Смолоскип, 2005. 352 с.
Герої книги - не жертви Великого Терору, а Особистості, які стали в обороні своєї людської гідності та честі свого народу, серед яких Василь Стус, Левко Лук'яненко, Євген Сверстюк, В'ячеслав Чорновіл та інші
47. Окремий Євген Сверстюк. *Можна одверто? Або туга за катарсисом* : статті, огляди, рецензії, інтерв'ю : зб. наук. праць / І. М. Кошелівець ; упоряд., прим. І Кошелівця, Л. Тарнашинської ; Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України ; Центр гуманіт. співпраці з укр. діаспорою Ніжинського держ. ун-ту імені Миколи Гоголя. Харків, 2018. С. 196–202.

- 48.Осадчий В. Перед вівтарем честі. *Літературна Україна*. 2009. № 3. С. 2.
До 80-річчя українського письменника Євгена Сверстюка .
- 49.Палюх Н. Євген Сверстюк у контексті доби. *Українська мова і література в школах України*. 2015. № 1/2. С. 25–30.
Життєпис, доля поета і громадського діяча у контексті літературно-мистецького життя України доби шістдесятників.
- 50.[Пам'яті Євгена Сверстюка]. *Слово Просвіти*. 2014. 4–10 груд. (№ 48). С. 3.
- 51.Пащенко В. Євген Сверстюк. Проофіль на тлі покоління. *Літературна Україна*. 1993. 25 лют.; 4 берез.
- 52.Пішов із життя Євген Олександрович Сверстюк. *Українська літературна газета*. 2014. 5 груд. (№ 24). С. 3.
Полемічна монографія пропонує національно-екзистенціальний методологічний аналіз христологічної публіцистики Є. Сверстюка та М. Мариновича.
- 53.[Прощальні слова Євгенові Сверстюку]. *Літературна Україна*. 2014. 11 груд. (№ 48). С. 6.
- 54.Руденко М. В. Він бачить космос у людині. *Літературна Україна*. 1999. 7 січ. С. 5.
- 55.Савчук Н. Сузір'я яскравих зірок на тлі негоди: українські митці - "шістдесятники" в контексті своєї епохи. *Українська мова та література*. 2008. № 45. С. 7–14.
Творчість письменників в період "Хрущовської відлиги" - Івана Світличного, Євгена Сверстюка, Івана Дзюби, Алли Горської, Володимира Івасюка, Сергія Параджанова.
- 56.Салига Т. До Сверстюка у Мюнхен. Салига Т. Ю. *Імператив. Літературознавчі статті, критика, публіцистика*. Львів, 1997. С. 302–315.
- 57.Сверстюк Є. "Загублено ключ до Шевченкової творчості" : інтерв'ю з укр. письменником Є. О. Сверстюком / запитував М. Сидоржевський. *Літературна Україна*. 2008. № 48. С. 8.
Український письменник Євген Сверстюк ділиться думками про таїну Шевченкового слова.
- 58.Сверстюк Є. "Нецензурний Стус". *Літературна Україна*. 2003. 3 квіт. С. 7.
- 59.Сверстюк Є. Автопортрет. *Слово і час*. 2002. № 9. С. 73–76.
- 60.Сверстюк Є. Блудні сини України. *Українська література сьогодні : есеїстика / упоряд. В. Медвідь*. Київ, 2005. С. 24–33.
- 61.Сверстюк Є. Гра в замінники вичерпується, треба повертатися до джерел : інтерв'ю з укр. письменником Є. Сверстюком / записала Т. Дениско. *Зоря Полтавщини*. 1991. 7 груд.
- 62.Сверстюк Є. Інтелігенція як самоусвідомлення нації. *Українська мова та література*. 1998. № 44. С. 5.

- 63.Сверстюк Є. Лице людини перед лицем терору. *Сучасність*. 1995. № 12. С. 139–144.
Доповідь на міжнародній конференції, присвяченій 60-річчю масових репресій української інтелігенції.
- 64.Сверстюк Є. На моїм віку. *Дивослово*. 2008. № 12. С. 51–52.
Український письменник Євген Сверстюк викладав українську класичну літературу в Полтавському педінституті (1956–1959 рр.).
- 65.Сверстюк Є. На моїм віку. *Українська мова та література*. 1998. № 44. С. 2.
- 66.Сверстюк Є. Передмова до першого видання 1996 року. *Овсієнко В. В. Світло людей: мемуари та публіцистика: у 2 кн. / передм. Є. Сверстюк*. Київ; Харків, 2005. Кн. 1. С. 4–5.
- 67.Сверстюк Є. Про Гоголя. Уривок із книжки "Гоголь і українська ніч". *Літературна Україна*. 2013. № 21. С. 4.
- 68.Сверстюк Є. Про дурість. *Літературна Україна*. 2001. 16 серп. С. 7.
- 69.Сверстюк Є. Реалізм на службі. Аберация естетичних понять в ідеологічній системі. *Філологічні семінари / Київ. ун-т імені Тараса Шевченка*. Київ, 1998. Вип. 1: Реалістичний тип творчості: теорія і сучасність. С. 17–23.
- 70.Сверстюк Є. Свіча його віри. *Молода нація: альманах*. Київ, 2007. № 3 (44): До 60-ліття Валерія Марченка (1947–1984). С. 178–182.
- 71.Сверстюк Є. Україна в слові Довженка. *Мандрівець*. 1996. № 2/3. С. 41–45.
- 72.Сверстюк Є. Лице людини перед лицем терору. *Сойчине крило: зб. оповід.* / Полтав. обл. об-ня Всеукр. т-ва "ПРОСВІТА" імені Т. Шевченка. Полтава: РІК, 2016. С. 272–283.
- 73.Сверстюк Э. Нам потрібна висота духу: : Слово під час отримання Шевченківської премії. *Літературна Україна*. 1995. 30 берез. С. 1.
- 74.Сверстюк Є. Мистецтво бути собою: інтерв'ю з укр. письменником Є. Сверстюком / записав Лиш Р. *Літературна Україна*. 2009. № 34. С. 6.
Розмова з Євгеном Сверстюком.
- 75.Сидоржевський М. Відійшов у вічність Євген Сверстюк. *Літературна Україна*. 2014. 4 груд. (№ 47). С. 1.
- 76.Сінченко О. Діалог понад часом. Євген Сверстюк. Шевченко понад часом. Есеї. *Літературна Україна*. 2012. № 8. С. 11.
Про книгу українського письменника Євгена Сверстюка "Шевченко понад часом. Есеї".
- 77.Сінченко О. Євген Сверстюк: "Мало самого таланту: треба мати український хребет.". *Віче*. 2015. № 1. С. 40–41.
Про життя та творчість Є. Сверстюка.
- 78.Слабошпицький М. Його обличчя ніколи не накривала тінь. *Урядовий кур'єр*. 2015. 9 січ. (№ 2). С. 8.
Про Євгена Сверстюка.

79. Сорока В. Свіість української нації. Пішов із життя Євген Сверстюк – лицар честі, випробуваної таборами суворого режиму. *Освіта України*. 2014. 8 груд. (№ 46). С. 14.
80. Степаненко М. [Пам'яті Євгена Сверстюка]. *Літературна Україна*. 2014. 11 груд. (№ 48). С. 6.
81. Тарнашинська Л. "Я народився під щасливою зіркою..." Кілька сюжетів із життя українського Дон-Кіхота. *Сучасність*. 1999. № 1. С. 115–128.
82. Тарнашинська Л. Вартості, стереотипи: погляд зсередини. Письменницький діалог: Євген Сверстюк і Валерій Шевчук. *Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління : (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Ін-т л-ри імені Т. Г. Шевченка НАН України*. Київ, 2010. С. 583–594.
83. Тарнашинська Л. Категорія ідеального як художня та життєва практика: Євген Сверстюк. *Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління : (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Ін-т л-ри імені Т. Г. Шевченка НАН України*. Київ, 2010. С. 216–247.
84. Тарнашинська Л. Пошук духовних джерел. *Українська мова та література*. 2008. № 45. С. 15–17.
До 80-річчя Євгена Сверстюка.
85. Топачевський А. Він спізнав суворість і вагу правди. *Слово Просвіти*. 2015. 26 листоп.–2 груд. (№ 47). С. 4.
Рік тому пішов у Вічність Євген Олександрович Сверстюк.
86. "У мене не було іншого вибору, ніж просто йти". *Літературна Україна*. 2014. 11 груд. (№ 48). С. 3.
Пам'яті Євгена Сверстюка.
87. У нашої віри – полтавські джерела. *Полтавський вісник*. 1991. № 45. С. 2.
Зустріч студентів та викладачів Полтавського педінституту з письменником Є. Сверстюком.
88. Філіпчук З., Подольська І. Духовний Учитель: Євген Сверстюк. До 90-ліття від дня народження. *Слово Просвіти*. 2018. 13–19 груд. (№ 50). С. 10.
89. Щукіна І. Слово Євгена Сверстюка: з музейних звукозаписів. *Слово і час*. 2016. № 4. С. 111–122.
90. "Я не збирався виїжджати з Полтави": інтерв'ю з українським письменником Є. Сверстюком / записав С. Шебеліст. *Рідний край : альманах / гол. ред. М. І. Степаненко ; Полт. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка*. Полтава, 2009. № 2 (21). С. 163–167. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1349/1/Shebel.pdf>.
Про працю Євгена Сверстюка в ПНПУ (1956–1959 рр.)

В'ячеслав Чорновіл

1. Андрощук О. В. В. Чорновіл та ідея федералізації України : еволюція поглядів. *Український історичний журнал*. 2010. № 1. С 22–34.
Про політичні погляди В'ячеслава Максимовича Чорновола (1937-1999).
2. Афанасьєва В. Корені релігійної політики народного руху України в дисидентських поглядах В. Чорновола. *Історія релігій в Україні : науковий щорічник 2006 рік*. Львів, 2006. Кн. 2. С. 3–11.
3. Бараневич Л. Два портрети в інтер'єрі. *Віче*. 2012. № 7. С. 64–65.
Про портрети Атени Пашко та В'ячеслава Чорновола української художниці з Полтавщини Віри Баринової-Кулеби.
4. Бондаренко О. Він був Україною. Спогади про В'ячеслава Чорновола в день його пам'яті – 25 березня. *Слово Просвіти*. 2018. 22 берез.–4 квіт. (№ 13). С. 2–3.
5. Бурлака О. В. Урок пам'яті "В'ячеслав Чорновіл: довгі тіні трагедії". *Історія та правознавство*. 2009. № 6. С. 25–27.
Про українського політичного діяча В'ячеслава Максимовича Чорновола (1937-1999).
6. Веремейчик О. 22 роки без світлої пам'яті В'ячеслава Чорновола. *Українське слово*. 2021. 24 берез.–12 квіт. (№ 13/14). С. 5.
7. Вінцовський Т. С. Представники дисидентського руху [Левко Лук'яненко. **В'ячеслав Чорновіл**]. *Вінцовський Т. С. Політичні діячі України: 1917- 2004 : навч. посібник*. Харків, 2005. С. 66–72. (Серія "Б-ка журналу "Історія та правознавство" ; Вип.2).
8. В'ячеслав Чорновіл (1937–1999). *Усі видатні постаті історії України*. Харків, 2006. С. 281–294.
9. Вячеслав Чорновіл. *Широке море України*. Париж ; Балтимор, 1972. Док. VII : Документи самвидаву з України. С. 99–125. (Б-ка Смолоскипа ; Ч. 14).
Праці, що друкуються у цьому збірнику ("Слово про Кобзаря", "В обороні стрілецьких могил"), набули широкого поширення в самвидаві на Україні.
10. Галай С. В'ячеслав Чорновіл: портрет політика. *Українське слово*. 2011. № 41. С. 8.
11. Гончарук В. Ю., Нужа Ю. П. В'ячеслав Чорновіл – апологет відновлення сучасної української державності. *Історія України*. 11 клас. Практичне заняття. *Історія та правознавство*. 2020. № 4/6. С. 58–66.
12. Горецький М. Михайло Драгоманов і В'ячеслав Чорновіл – провідні політичні публіцисти України. *Історія в школі*. 2015. № 5/6. С. 21–25.
13. Гусаков І. В'ячеслав Чорновіл. Постать на тлі доби. *Історія України*. 2011. № 33/34. С. 17–27.
14. Гущак І. В'ячеслав Чорновіл. *Гущак І. Плеяда заборонена, призабута*. Львів, 2002. Кн. 3 : Покликані історією. С. 27–31.

15. Даниленко В. М., Деревінський В. Ф. Державницька діяльність В. Чорновола (1990–1999 рр.). *Український історичний журнал*. 2013. № 4. С. 8–25.
16. 25 березня 1999 року загинув лідер правозахисного руху В'ячеслав Чорновіл. *Позакласний час*. 2018. лют. (№ 2). Вкл. С. 29–34.
17. Двірна К., Скиба М. Опозиційність у житті та творчості В'ячеслава Чорновола. *Історія в рідній школі*. 2017. № 6. С. 24–28.
18. Деревінський В. Внесок В'ячеслава Чорновола у створення і діяльність УГС. *Історичний журнал*. 2009. № 5. С. 84–92.
19. Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл. Нарис портрета політика : монографія. Тернопіль : Джура, 2011. 224 с. : іл., фото, портр. Імен. покажч.: с. 220-223.
У монографії окреслено важливі моменти життєвого шляху В. Чорновола. Розкрито роль і значення В. Чорновола в суспільно-політичних процесах України другої половини ХХ ст.
20. Деревінський В. Державотворча діяльність В. Чорновола в 1990–1994 рр. *Історія та правознавство*. 2006. № 19/21. С. 38–40.
21. Деревінський В. Політичні репресії радянської влади щодо В. Чорновола у другій половині 60-х років ХХ ст. *Історичний журнал*. 2008. № 5. С. 73–82.
22. Деревінський В. Участь В. Чорновола у президентській виборчій кампанії 1991 р. *Історичний журнал*. 2010. № 1/3. С. 254–262.
23. Деревінський В. Ф. Праці В. Чорновола – "Правосуддя чи рецидиви терору?" та "Лихо з розуму" як джерело до вивчення радянських репресій 1965–1966 рр. *Магістеріум* : [зб. наук. пр.] / Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". Магістерські програми. Київ, 2007. Вип. 28 : Історичні студії. С. 37–43.
24. Дороніна О. Ф. Колективний учнівський творчий проект на тему "В'ячеслав Чорновіл. Він був пророком у своїй Вітчизні" (вечір пам'яті). *Історія та правознавство*. 2005. № 31. С. 29–31.
25. Жулинський М. Дорога болю і боротьби В'ячеслава Чорновола. *Жулинський М. Слово на сторожі нації*. Київ, 2015. С. 881–885.
26. За півкроку до правди. *Україна*. 2008. № 2. С. 18–21.
Факти і роздуми щодо загибелі В'ячеслава Чорновола..
27. Загоруйко Н. Педагогічна поема в листах. *Дивослово*. 2010. № 8. С. 56–62.
Листи українських "в'язнів сумління" до своїх дітей та батьків. До "в'язнів сумління" належать - В. Стус, **В. Чорновіл**, І. Світличний, М. Горбаль, І. Сокульський, В. Марченко тощо.
28. Івануса Г., Пастушенко Р. У вирі національно-визвольних змагань. Історичні постаті. 1918–1991 рр. *Історія України*. 2019. № 4. С. 23–29.
29. Капелюшний Л. Без Чорновола. *Сучасність*. 2000. № 4. С. 85–113.
30. Коваленко З. Д. Рух – це життя / рецензія В. А. Мелешко. Полтава : АртЕк, 2019. 168 с.

- Пам'яті Великого сина українського народу В'ячеслава Чорновола.*
31. Ковальчук А. "За тобою, Чорноволе, вся Україна плаче". *Українське слово*. 2012. № 14. С. 7.
 32. Ковальчук А. Пасіонарій. До 75-річчя від дня народження В'ячеслава Чорновола. *Слово Просвіти*. 2012. № 51. С. 4–5.
Про голову Народного руху України, борця за незалежну Україну, багаторічного політв'язня радянської репресивної системи В'ячеслава Максимовича Чорновола.
 33. Ковальчук А. У день сумних роковин. *Слово Просвіти*. 2012. № 13. С. 4.
До 75-річчя з дня народження українського політичного діяча В'ячеслава Максимовича Чорновола (1937-1999).
 34. Корогодський Р. Цикл "Повернення". *Кур'єр Кривбасу*. 2004. № 10 (179/181). С. 194–206.
Про твори В'ячеслава Чорновола.
 35. Косів М. В'ячеслав Чорновіл – автор проекту, упорядник, редактор і видавець "Українського вісника". *Українознавство*. 2003. № 1. С. 58–60.
 36. Кулеба В. Непідкупний Чорновіл. *Публіцистика незалежної України : хрестоматія / упоряд. О. К. Глушко, В. О. Карпенко; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини "Україна"*. Київ, 2009. С. 165–169.
 37. Кульчинський М., Антипович Г. Лицар української ідеї. *Полтавський вісник*. 2000. 24 берез. С. 4.
 38. Лактіонова О. В'ячеслав Чорновіл – провідник ідеї незалежності України. *Василь Назарович Каразін - видатний громадський діяч, просвітитель, науковець*. Миколаїв, 2005. С. 161–163.
 39. Любіченко Л. Постать В'ячеслава Чорновола як вияв національної ідентичності й джерело виховання патріотизму. *Історія в школі*. 2017. № 7/8. С. 12–24.
 40. Маринович М. В'ячеслав Чорновіл. *Маринович М. Вибране : у 6 т.* Львів, 2010. Т. 2 : Постаті друзів. Дрогобицькі репортажі. Дорожні замальовки. С. 43–46.
Про українського політичного діяча Вячеслава Максимовича Чорновола.
 41. Мельник Ю. В'ячеслав Чорновіл: штрихи життя і політичної діяльності. *Наука і суспільство*. 2012. № 3/4. С. 26–30.
 42. "Ми, українці, були, є і завжди будемо вільними". До 75-річчя від дня народження В. М. Чорновола. *Календар знаменних і пам'ятних дат*. 2012. № 4. С. 93–104.
 43. Нагірняк О. В'ячеслав Чорновіл. *Пам'ять століть*. 2007. № 4/5. С. 248–249.
 44. Неврлий М. Зустріч у Братиславі (пам'яті В'ячеслава Чорновола). *Минуле й сучасне : зб. слов'янознав. праць*. Київ, 2009. С. 716–718.

- 45.Павлів І. Провісник духовної свободи. *Дивослово*. 2012. № 12. С. 22–26.
Розробка уроку з української літератури, присвячена 75-й річниці від дня народження В'ячеслава Чорновола.
- 46.Пісня про В'ячеслава Чорновола. *Гуцак І. Плеяда заборонена, призабута*. Львів, 2002. Кн. 3 : Покликані історією. С. 31–32.
- 47.Подобоед О. В'ячеслав Чорновіл: постать на тлі епохи. До 80-річчя від дня народження. *Історія України*. 2018. № 11. С. 4.
- 48.Регідайло Н. Природжений полеміст, майстер гострого слова, публіцист. *Вісник Книжкової палати*. 2008. № 1. С. 47–48.
В'ячеслав Чорновіл - до 70 річчя з дня народження.
- 49.Рудик С. Борець за свободу України. *Українське слово*. 2011. № 6. С.12.
Про книгу В.Деревінського "На гребені боротьби. Діяльність В'ячеслава Чорновола у другій половині 1980-х рр.".
- 50.Скиба М. Історіографія діяльності В'ячеслава Чорновола. *Історія в рідній школі*. 2020. № 3. С. 12–16.
- 51.Скиба М. Народний Рух України та опозиційна діяльність В. Чорновола в кінці 80–90-х років ХХ ст. *Історія в рідній школі*. 2016. № 7/8. С. 38–42.
- 52.Сміян Н. За незалежність стільки поколінь покладали голови, що ми не можемо з цим гратися. *Голос України*. 2017. 23 груд. (№ 241). С. 4–5.
- 53.Сорока М. Вячеслав Чорновіл. *Пам'ять століть*. 1997. № 2. С. 32–36.
- 54.Справа Вячеслава Чорновола. *Українська інтелігенція під судом КГБ. Матеріали з процесів В. Чорновола, М. Масютка, М. Озерного та ін.* Київ : Сучасність, 1970. С. 15–62, 199–228.
- 55.Супрун Г. В'ячеслав Чорновіл як один із засновників руху шістдесятників. *Збірник матеріалів ХХІ студентської наукової конференції присвяченої 100-річчю історичного факультету, (березень 2018 р.)* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2018. С. 52–55.
- 56.Тархова Л. Чорновил В. "Грехопадение после путча". *Дружба народів*. 1993. № 9. С. 164–172.
- 57.Хмільовська Г. І Україна буде, Чорноволе!!! *Українське слово*. 2015. 1–14 січ. (№ 1/2). С. 8.
Про В'ячеслава Чорновола.
- 58.Холодний М. Чорновіл: Поема-реквієм. *Кур'єр Кривбасу*. 2001. № 6 (139). С. 171–175.
- 59.Холодний М. Чорновіл: поема-реквієм. *Молодь України*. 2000. 27 черв. С. 3.
- 60.Чайка С. Україна вшанувала В'ячеслава Чорновола. *Літературна Україна*. 2013. № 1. С. 3.

61. Чорновіл В. Сутність комуністичних режимів та неминучість їх краху. *Сойчине крило*: зб. оповід. / Полтав. обл. об-ня Всеукр. т-ва "ПРОСВІТА" імені Т. Шевченка. Полтава: РІК, 2016. С. 266–271.
62. Чорновіл В. Твори в десяти томах. Т. 10: Статті, виступи, інтерв'ю (січень 1998 – березень 1999) / упоряд. Валентина Чорновіл; Міжнародний благодійний фонд Вячеслава Чорновола. Київ: Смолоскип, 2015. 678 с.: іл., портр. Імен. покажч.: с. 665–673.
63. Чорновіл В. Твори в десяти томах. Т. 9: Статті, виступи, інтерв'ю (січень 1996 – грудень 1997) / упоряд. Валентина Чорновіл; Міжнародний благодійний фонд Вячеслава Чорновола. Київ: Смолоскип, 2014. 1006 с.: іл., портр. Імен. покажч.: с. 989–1003.
64. Чорновіл В. Час до праці на благо народу. Виступ на другій сесії Львівської обласної Ради народних депутатів. *Гуцук І. Плеяда заборонена, призабута*. Львів, 2002. Кн. 3: Покликані історією. С. 32–35.
65. Шуляк М. Чотири роки без Вячеслава Чорновола. *Освіта України*. 2003. № 28 бер. С. 9.
66. Яремчук А. Тому, хто проламував стіни тоталітаризму. [В'ячеслав Чорновол]. *Українська культура*. 2006. № 9. С. 43.

Премія імені Вячеслава Чорновола

67. Визначено лауреата премії імені Вячеслава Чорновола 2011 року. *Слово Просвіти*. 2011. № 44. С. 3.
В 2011 році премію імені Вячеслава Чорновола за кращу публіцистичну роботу в галузі журналістики присуджено популярній книзі Мирослава Мамчака "Тарас Шевченко і флот".
68. Мізернюк С. Премія імені Вячеслава Чорновола. *Літературна Україна*. 2005. № 47. С. 2.
69. Премії імені Вячеслава Чорновола [2016 рік]. *Літературна Україна*. 2016. 29 груд. (№ 50). С. 1.
70. Присуджено премію імені Чорновола. *Українська літературна газета*. 2016. 11 листоп. (№ 22). С. 13.
Премію 2016 року присуджено Володимиру Землянському за публіцистичну збірку "Русский разухай, или Украинские грабли".
71. Шебеліст С. Ольга Ніколенко: "На Соловках і в урочищі Сандармох лежить багато людей, попіл яких стукає в наші серця...". *Університетський час*. 2012. № 21. С. 3.
Авторський колектив документального фільму "Соловецькі в'язні з України. Микола Зеров" став лауреатом премії імені Вячеслава Чорновола. Сценарист цього фільму - завідувач кафедри світової літератури ПНПУ, доктор філологічних наук, професор Ольга Миколаївна Ніколенко.